

ความหลากหลายของพืชสมุนไพรสำหรับรักษาอาการไข้ จากอุทยานแห่งชาติเขานมเบญจา จังหวัดกระบี่

Diversity of Medicinal Plants for Fever Healing

from Khao Phanom Benja National Park, Krabi Province

ปฐมา จันทรพล¹ ศรายุทธ ต้นเกียรติ² และ อรทัย เนียมสุวรรณ^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจพืชสมุนไพรที่ใช้รักษาอาการไข้ จากอุทยานแห่งชาติเขานมเบญจา จังหวัดกระบี่ ดำเนินการศึกษาระหว่างเดือนกันยายนถึงพฤศจิกายน 2555 โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างกับหมอพื้นบ้านจำนวน 2 คน เพื่อให้ทราบถึงชนิดพืชสมุนไพรที่ใช้ ส่วนของพืชที่ใช้ วิธีการเตรียมยา และการใช้ยา ผลการศึกษาพบพืชสมุนไพรที่ใช้รักษาไข้จำนวน 83 ชนิด จัดอยู่ใน 71 สกุล 47 วงศ์ วงศ์พืชที่พบสมุนไพรมากที่สุด คือ วงศ์ Euphorbiaceae และ Fabaceae จำนวนวงศ์ละ 8 ชนิด โดยส่วนของพืชที่นิยมนำมาใช้คือราก นิยมเตรียมยาโดยการต้ม และยาส่วนมากจะใช้ดื่มก่อนอาหาร จากการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของพืชสมุนไพรรักษาอาการไข้จากอุทยานแห่งชาติเขานมเบญจา ซึ่งพืชทั้งหมดอยู่ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ พืชหลายชนิดจึงไม่ได้มีการใช้อย่างแพร่หลาย ดังนั้นการศึกษานี้จึงเป็นการช่วยเผยแพร่คุณค่าของทรัพยากรพืชบริเวณดังกล่าว และเป็นการรวบรวมภูมิปัญญาพื้นบ้านไว้ ก่อนที่ความรู้เหล่านี้จะสูญหายไป

¹ คณะการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ต.คอหงส์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

² อุทยานแห่งชาติเขานมเบญจา กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช อ.เมืองกระบี่ จ.กระบี่ 81000

*Corresponding Author, E-mail: oratai.n@psu.ac.th

ABSTRACT

This qualitative research aimed to survey medicinal plants for fever healing from Khao Phanom Benja National Park, Krabi Province. The study had been conducted during September to November 2012. Information was obtained by semi-structured interviews with 2 key informants. The main questions included medicinal plant species, plant parts used, methods of preparation and use. The results showed that 83 species of medicinal plants for fever relief found in this study were classified into 71 genera and 47 families. Euphorbiaceae and Fabaceae were the families with the largest number of used medicinal species (8 species). The plant part most frequently used was the root. Favorite drug preparation was decoction and the most commonly used method was drinking before meals. It is indicated that there is a high diversity of medicinal plants for fever healing from Khao Phanom Benja National park. However, those are in the conserved forest, then many plant species have not been generally used. Therefore, the study would widely distribute the plant value in this area and compile local knowledge prior to disappear.

คำสำคัญ: พืชสมุนไพร รักษาไข้ เขาพนมเบญจา กระบี่

Keywords: Medicinal plants, Fever healing, Khao Phanom Benja, Krabi

บทนำ

ไข้ หมายถึง ภาวะที่อุณหภูมิร่างกายสูงเกินปกติหรือเกิน 38.3 องศาเซลเซียส (Launey et al., 2011) โดยมีหลายสาเหตุที่ทำให้มีไข้ เช่น ติดเชื้อจุลชีพเป็นโรคบางชนิด หรืออาจไม่ทราบสาเหตุ สำหรับไข้ไม่ทราบสาเหตุ มีอัตราผู้ป่วยสูงในประเทศไทย พบว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 เป็นต้นมา มีรายงานโรคนี้เพิ่มขึ้นเป็นอันดับ 2 หรือ 3 ในกลุ่มโรคที่ต้องเฝ้าระวัง และในปี พ.ศ. 2552 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2551 จำนวน 66,776 ราย หรือ ร้อยละ 21.76 (ชนพร, 2552)

ปัจจุบันเมื่อมีไข้ ผู้ป่วยนิยมรักษาด้วยยาแผนปัจจุบัน เช่น แอสไพริน ซึ่งยานี้มีผลข้างเคียง คือระคายเคืองเยื่อกระเพาะอาหาร หากใช้เกินขนาดอาจทำให้มีไข้สูง ชีพ ชัก และเสียชีวิต รวมทั้งทำให้ดื้อยาได้ หรือพาราเซตามอลถ้าใช้ในปริมาณสูง จะทำให้ตับถูก

ทำลาย (สุรเกียรติและคณะ, 2525) ดังนั้นการค้นหายารักษาไข้จากพืชสมุนไพรเพื่อใช้ทดแทนจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะการรักษาด้วยพืชสมุนไพรได้รับการยอมรับว่า จะไม่ก่อให้เกิดการดื้อยา สามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่น รวมถึงเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านของประชาชนในแต่ละถิ่นนั้น

ในประเทศไทยพืชสมุนไพรที่นิยมใช้รักษาไข้ในปัจจุบัน เช่น บอระเพ็ด ปลาไหลเผือก ฟ้ายาละลาย และย่านาง อย่างไรก็ตามยังมีพืชสมุนไพรในแต่ละท้องถิ่นอีกมากที่ยังไม่เป็นที่รู้จัก เพราะขาดการสำรวจและเผยแพร่องค์ความรู้ ส่วนที่ได้รับการศึกษาไว้ในอดีตจะเป็นการสำรวจพืชสมุนไพรที่ใช้ประโยชน์หลากหลาย แต่พบสมุนไพรที่รักษาไข้ด้วย เช่น การสำรวจพืชสมุนไพรของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดเชียงใหม่ (ตรีทิพย์, 2551) พบพืชสมุนไพรแก้ไข้ 43 ชนิด

การศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวไทยทรงดำใน จังหวัดกาญจนบุรีและนครปฐม (สมาลี, 2546) พบพืช สมุนไพรแก้ไ้มากที่สุด 70 ชนิด และการศึกษาใน จังหวัดพัทลุง (ทิพย์ทิวาและคณะ, 2552) พบพืช สมุนไพรแก้ไ้มากที่สุด คือ 22 ชนิด ประเทศไทยมีป่า ไม้และพรรณพืชอีกมากที่ยังไม่ได้สำรวจ หากมีการศึกษาและเผยแพร่จะทำให้ประชาชนได้รู้คุณค่า ทรัพยากรป่าไม้ และสามารถใช้องค์มูลนั้นเพื่อวางแผนการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับพืชสมุนไพรได้ ซึ่ง คณะวิจัยสนใจศึกษาพืชสมุนไพรในจังหวัดกระบี่

จังหวัดกระบี่ตั้งอยู่บริเวณภาคใต้ฝั่งตะวันตก ของประเทศไทย มีพื้นที่ 1,415,952 ไร่ มีป่าที่สำคัญ และได้รับการจัดตั้งเป็นพื้นที่อนุรักษ์ คือ บริเวณ อุทยานแห่งชาติเขาพนมเบญจา ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลายของชนิดพรรณไม้ อย่างไรก็ตาม มีรายงานการสำรวจพืชสมุนไพรจำนวนน้อย (ถิร, 2550) โดยในการศึกษารังนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจ ความหลากหลาย และการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพร รักษาใช้จากป่าพนมเบญจา จังหวัดกระบี่ และคาดว่า ผลการศึกษานี้จะได้ข้อมูลชนิดพืชสมุนไพรใหม่ ๆ และเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาพื้นที่อนุรักษ์ดังกล่าว

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. พื้นที่ศึกษาและหมอบ้าน

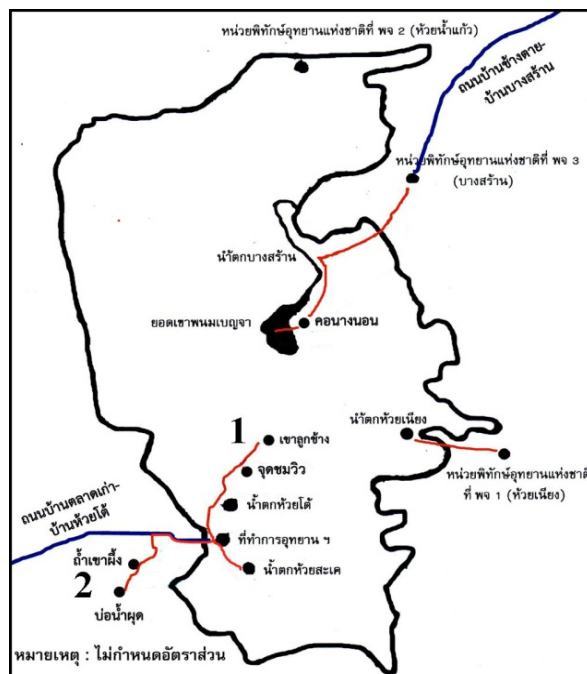
อุทยานแห่งชาติเขาพนมเบญจา (รูปที่ 1) มี พื้นที่ประมาณ 31,325 ไร่ ครอบคลุมอำเภออ่าวลึก อำเภอบ้านนา และอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ สภาพ ป่าประกอบด้วยเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน เป็นป่าดิบชื้น จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่าพรรณพืชมีความ

คล้ายคลึงกัน คณะวิจัยจึงเลือกตัวแทนพื้นที่ศึกษา 2 บริเวณ คือ 1) เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติที่กำหนด โดยอุทยานฯ ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นทาง ลาดชันตามไหล่เขาและยอดเขา สภาพป่ามีความ สมบูรณ์ และ 2) บริเวณถ้ำเขาผึ้ง ระยะทางประมาณ 0.5 กิโลเมตร เป็นที่ราบ พื้นที่เคยถูกบุกรุก

คัดเลือกหมอบ้านจำนวน 2 คน โดย คำแนะนำของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดกระบี่ว่าเป็น ผู้มีประสบการณ์ในการรักษาโรคมากกว่า 20 ปี และ ปัจจุบันยังประกอบอาชีพนี้อยู่ ที่สามารถเดินป่า ขึ้นเขา สูงได้ และรู้จักการใช้พืชป่า

2. การเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ผล

สำรวจพืชสมุนไพร ตามแนวเส้นทางศึกษาที่ คัดเลือก ยาวประมาณ 2.5 กิโลเมตร และมีความลึก ของระยะศึกษา ซ้าย-ขวา ของแนวเส้นทางด้านละ 3 เมตร เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง ขณะเก็บตัวอย่าง และสัมภาษณ์ทบทวนข้อมูลของผู้ให้ ข้อมูลหลักอีกครั้งที่บ้านพัก เพื่อให้ทราบถึง ชื่อพืช ส่วนของพืชที่ใช้ วิธีการเตรียม วิธีใช้ และสรรพคุณ โดย ลงพื้นที่เก็บข้อมูล 3 ครั้ง ระหว่าง กันยายน- พฤศจิกายน 2555 ถ่ายภาพตัวอย่างพืช เก็บตัวอย่าง พืชเพื่อตรวจสอบชื่อวิทยาศาสตร์ และจัดทำตัวอย่างแห้งเพื่อใช้อ้างอิง โดยเก็บรักษาไว้ที่หอพรรณไม้กรม อุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช และพิพิธภัณฑ์พืช สมุนไพร คณะการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยสงขลาค นครินทร์ ตรวจสอบชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชใน ห้องปฏิบัติการ โดยใช้เอกสารทางอนุกรมวิธานพืช ข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์โดยการใช้สถิติเชิงพรรณนา และการตีความ

รูปที่ 1 แผนที่อุทยานแห่งชาติเขาพนมเบญจาแสดงเส้นทางศึกษา: 1) เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ 2) ถ้ำเขาผึ้ง

ผลการวิจัย

1. ความหลากหลายของพืชสมุนไพร

พบพืชสมุนไพรจากอุทยานแห่งชาติเขาพนมเบญจา จังหวัดกระบี่ ที่ใช้รักษาอาการไข้ 83 ชนิด จัดอยู่ใน 71 สกุล 47 วงศ์ (ตารางที่ 1) วงศ์ที่พบพืชสมุนไพรมากที่สุด คือ Euphorbiaceae และ Fabaceae วงศ์ละ 8 ชนิด และ Rubiaceae 7 ชนิด

จากเส้นทางศึกษาที่เลือก บริเวณ ถ้ำเขาผึ้ง พบพืชสมุนไพร 30 ชนิด และบริเวณเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติที่กำหนดโดยอุทยานฯ พบพืชสมุนไพร 63 ชนิด โดยในจำนวนนี้มีพืชที่พบทั้ง 2 บริเวณ 10 ชนิด ซึ่งสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ศึกษา ที่แนวศึกษาธรรมชาตินั้นอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์อย่างสมบูรณ์ ในขณะที่

เส้นทางถ้ำเขาผึ้ง เป็นส่วนที่ถูกบุกรุก นอกจากนั้นยังสะท้อนให้เห็นว่าเส้นทางที่อุทยานฯ ได้เลือกเป็นแนวเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาตินั้นเป็นเส้นทางที่เหมาะสมเป็นตัวแทนพื้นที่ที่ดีที่สุดสำหรับให้นักท่องเที่ยวได้เดินศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ

พืชที่พบเป็นพืชใบเลี้ยงคู่ 71 ชนิด (82.56%) พืชใบเลี้ยงเดี่ยว 11 ชนิด (12.79%) เฟิร์น 3 ชนิด (3.49%) และพืชเมล็ดเปลือย 1 ชนิด (1.16%)

ลักษณะวิสัยของพืชสมุนไพรที่พบมี 4 ประเภท คือ ไม้พุ่ม 28 ชนิด (36.05%) ไม้ยืนต้น 23 ชนิด (26.74%) ไม้ล้มลุก 19 ชนิด (22.09%) และไม้เถา 13 ชนิด (15.12%)

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อพืชรักษาอาการไข้จากอุทยานแห่งชาติเขาพนมเบญจา จังหวัดกระบี่

ชื่อวงศ์/ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อพืช	พื้นที่ ¹	วิสัยพืช	ส่วนที่ใช้	ตัวอย่าง ²	วิธีลดไข้ ³	ประสิทธิภาพ ⁴
Acanthaceae							
1. <i>Thunbergia fragrans</i> Roxb.	รางจืดนก	1, 2	ไม้เถา	ใบ, ราก	PC120	2	สูง
2. <i>Thunbergia laurifolia</i> Lindl.	รางจืด	1	ไม้เถา	ราก	PC124	1	สูง
Anacardiaceae							
3. <i>Mangifera caloneura</i> Kurz.*	มะม่วงกะล่อน	1	ไม้ยืนต้น	ราก	PC003	3	ต่ำ
Annonaceae							
4. <i>Polyalthia bullata</i> King*	อุแพ	1	ไม้ยืนต้น	ราก	PC118	1, 2	ปานกลาง
Apocynaceae							
5. <i>Wrightia dubia</i> (Sims) Spreng.	โมกป่า	1	ไม้ยืนต้น	ใบ	PC056	3	สูง
Araceae							
6. <i>Lasia spinosa</i> (L.) Thwaites	ผักหนาม	1	ไม้ล้มลุก	ทั้งต้น	PC140	2, 3	ปานกลาง
Araliaceae							
7. <i>Trevesia palmata</i> (Roxb. ex Lindl.) Vis.	คันทามเสื่อ	1	ไม้ยืนต้น	ราก	PC037	2	ต่ำ
Arecaceae							
8. <i>Calamus siamensis</i> Becc.*	หวายน้ำ	1	ไม้พุ่ม	เหง้า	PC160	1	สูง
9. <i>Plectocomiopsis wrayi</i> Becc.*	หวายแดง	1	ไม้พุ่ม	เหง้า	PC040	3	ปานกลาง
Aristolochiaceae							
10. <i>Thottea parviflora</i> Ridl.*	หุหมี่	1	ไม้พุ่ม	ราก	PC029	1	ปานกลาง
Asteraceae							
11. <i>Blumea balsamifera</i> (L.) DC.	หนาดใหญ่	1	ไม้พุ่ม	ใบ	PC137	1, 3	สูง
12. <i>Chromolaena odoratum</i> (L.) R.M.King & H.Rob.	สาบเสือ	1	ไม้ล้มลุก	ทั้งต้น	PC136	3	ต่ำ
13. <i>Crassocephalum crepidioides</i> (Benth.) S.Moore	ผักกาดนกาคูด	2	ไม้ล้มลุก	ทั้งต้น	PC032	1	ต่ำ
14. <i>Elephantopus scaber</i> L.	โคเด็มรู้ล้ม	1	ไม้ล้มลุก	ทั้งต้น	PC048	1, 2	ปานกลาง
Capparaceae							
15. <i>Capparis micracantha</i> DC.	จิงซี	1	ไม้พุ่ม	ราก	PC119	1	สูง
Celastraceae							
16. <i>Salacia macrophylla</i> Blume*	ขอบนาง	1	ไม้พุ่ม	ราก	PC069	3	ปานกลาง
Clusiaceae							
17. <i>Garcinia cowa</i> Roxb. ex DC.	ชะมวง	1	ไม้ยืนต้น	ใบ, ราก	PC130	3	ปานกลาง
Combretaceae							
18. <i>Terminalia bellirica</i> (Gaertn.) Roxb.	สมอพิเภก	1	ไม้ยืนต้น	ผล	PC144	1	สูง
Commelinaceae							
19. <i>Commelina benghalensis</i> L.	หญ้าน้ำดับไฟ	2	ไม้ล้มลุก	ทั้งต้น	PC141	1	ปานกลาง
Connaraceae							
20. <i>Cnestis palala</i> (Lour.) Merr.	หอนไก่ป่า	2	ไม้เถา	ราก, เปลือกต้น	PC012	2, 3	ต่ำ
Costaceae							
21. <i>Costus speciosus</i> (Koen.) Sm.	เอื้องหมายนา	1	ไม้ล้มลุก	ใบ	PC138	1, 2	ปานกลาง
Cyperaceae							
22. <i>Scleria sumatrensis</i> Retz.*	หญ้าคุมบาง	1	ไม้ล้มลุก	ราก	PC070	1, 2	ปานกลาง
Dilleniaceae							
23. <i>Acrotrema costatum</i> Jack*	ส้านดิน	1	ไม้พุ่ม	ทั้งต้น	PC047	3	ต่ำ
24. <i>Dillenia obovata</i> (Blume) Hoogland*	ส้าน	2	ไม้ยืนต้น	ผล/ราก	PC034	2	ปานกลาง
25. <i>Tetracera loureiri</i> (Finet & Gagnep.) Pierre ex Craib*	ปดคาย	1	ไม้เถา	ดอก	PC126	1	ปานกลาง

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อพืชรักษาอาการไข้จากอุทยานแห่งชาติเขาพนมเบญจา จังหวัดกระบี่ (ต่อ)

ชื่อวงศ์/ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อพืช	พื้นที่ ¹	วิสัยพืช	ส่วนที่ใช้	ตัวอย่าง ²	การลดไข้ ³	ประสิทธิภาพ ⁴
Ebenaceae							
26. <i>Diospyros malabarica</i> (Desr.) Kostel. var. <i>malabarica</i>	ตะโกป่า	1	ไม้ยืนต้น	เปลือกต้น	PC033	3	ต่ำ
Euphorbiaceae							
27. <i>Antidesma montanum</i> Blume var. <i>wallichii</i> (Tul.) Petra Hoffm.*	ส้มเฒ่าโพธิ์เล	2	ไม้ยืนต้น	ราก	PC030	2	ปานกลาง
28. <i>Baccaurea motleyana</i> (Müll. Arg.) Müll. Arg.*	ละไม	2	ไม้ยืนต้น	ทั้งต้น	PC139	1	ต่ำ
29. <i>Baccaurea parviflora</i> (Müll. Arg.) Müll. Arg.*	มะไฟเต่า	1	ไม้ยืนต้น	ใบ	PC058	2, 3	ปานกลาง
30. <i>Baccaurea</i> sp.	ไหมประด่ง	1	ไม้พุ่ม	ราก	PC008	3	สูง
31. <i>Bridelia</i> sp.	สะไ้ใหญ่	2	ไม้พุ่ม	ราก	PC013	3	ต่ำ
32. <i>Mallotus philippensis</i> Müll. Arg.	หมากหอดคป่า	1	ไม้ยืนต้น	เปลือกต้น, ผล, เมล็ด	PC135	3	ปานกลาง
33. <i>Phyllanthus gracilipes</i> (Miq.) Müll. Arg.	นกนอน	1	ไม้พุ่ม	ราก	PC159	1	ต่ำ
34. <i>Phyllanthus urinaria</i> L.	หญ้าใต้ใบ	1, 2	ไม้ล้มลุก	ทั้งต้น	PC142	1, 3	สูง
Fabaceae-Caesalpinioideae							
35. <i>Bauhinia monandra</i> Kurz*	ชิงโค	2	ไม้พุ่ม	ใบ	PC015	1, 2, 3	ปานกลาง
36. <i>Bauhinia pottsii</i> G.Don	น้ำดับไฟ	1	ไม้พุ่ม	เถา	PC095	1, 3	ปานกลาง
Fabaceae-Mimosoideae							
37. <i>Adenanthera pavonina</i> L.*	มะกล่ำตาช้าง	1	ไม้ยืนต้น	ราก, เปลือกต้น	PC121	1	ต่ำ
38. <i>Mimosa pudica</i> L.	ไมยราพ	2	ไม้ล้มลุก	ทั้งต้น	PC145	1	สูง
Fabaceae-Papilionoideae							
39. <i>Derris trifoliata</i> Lour.	ถอบแถบ	1	ไม้เถา	ใบ	PC007	3	สูง
40. <i>Desmodium triflorum</i> (L.) DC.	หญ้าเกล็ดหอยน้อย	1	ไม้ล้มลุก	ทั้งต้น	PC129	1	ปานกลาง
41. <i>Flemingia strobilifera</i> R.Br.	อีเหนียวใหญ่	1	ไม้พุ่ม	ทั้งต้น	PC038	1	ต่ำ
42. <i>Uraria rufescens</i> (DC.) Schindl. *	คนทีดิน	2	ไม้พุ่ม	ทั้งต้น	PC057	1	สูง
Flagellariaceae							
43. <i>Flagellaria indica</i> L.	หวายลิง	2	ไม้เถา	เถา	PC149	1	ปานกลาง
Gnetaceae							
44. <i>Gnetum cuspidatum</i> Blume*	กำลังวัวเถลิง	1	ไม้เถา	ผล	PC043	3	สูง
Hypoxidaceae							
45. <i>Curculigo megacarpa</i> Ridl.	พรวานอกคุม	1	ไม้ล้มลุก	ผล	PC072	1	ปานกลาง
Lamiaceae							
46. <i>Vitex glabrata</i> R.Br.	ไผ่ผด	1	ไม้ยืนต้น	เปลือกต้น	PC104	3	ต่ำ
Lauraceae							
47. <i>Cinnamomum bejolghota</i> (Buch.-Ham.) Sweet	สมุลแว้ง	1	ไม้ยืนต้น	เปลือกต้น	PC127	3	ปานกลาง
Lauraceae							
48. <i>Cinnamomum iners</i> Reinw. ex Blume	เขียด	1	ไม้ยืนต้น	ราก	PC143	3	ปานกลาง
49. <i>Cinnamomum</i> sp.	เพชรหนูกัน	1	ไม้ยืนต้น	ราก	PC157	3	ต่ำ
50. <i>Phoebe lanceolata</i> (Wall. ex Nees) Nees*	ถบ	1	ไม้ยืนต้น	ราก	PC146	3	ปานกลาง
Malvaceae							
51. <i>Abelmoschus moschatus</i> Medik. subsp. <i>moschatus</i>	ชะมดต้น	2	ไม้ล้มลุก	ราก	PC041	3	สูง

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อพืชรักษาอาการไข้จากอุทยานแห่งชาติเขาค้อ จังหวัดกระบี่ (ต่อ)

ชื่อวงศ์/ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อพืช	พื้นที่ ¹	วิสัยพืช	ส่วนที่ใช้	ตัวอย่าง ²	การลดไข้ ³	ประสิทธิภาพ ⁴
Malvaceae (ต่อ)							
52. <i>Urena lobata</i> L.	ผีเสื้อใหญ่	2	ไม้พุ่ม	ราก	PC156	2	สูง
53. <i>Urena procumbens</i> L. var. <i>procumbens</i>	ผีเสื้อน้อย	2	ไม้พุ่ม	ราก	PC086	2	สูง
Marattiaceae							
54. <i>Angiopteris evecta</i> (G.Forst.) Hoffm.	ว่านกีบแรด	1	ไม้ล้มลุก	เหง้า	PC004	1, 3	สูง
Meliaceae							
55. <i>Aglaia lawii</i> (Wight) C.J.Saldanha ex Ramamoorthy	สังกะโต้ง	1, 2	ไม้ยืนต้น	ใบ	PC066	3	ต่ำ
56. <i>Aglaia odoratissima</i> Blume*	สังเกียจ	1, 2	ไม้พุ่ม	โคนกิ่งที่หัก	PC060	3	ต่ำ
Menispermaceae							
57. <i>Arcangelisia flava</i> (L.) Merr.	ขมิ้นถาซี	1	ไม้เถา	เถา	PC051	3	สูง
Menispermaceae							
58. <i>Cyclea barbata</i> Miers	หมาน้อย	1	ไม้เถา	เหง้า	PC133	1, 2, 3	สูง
59. <i>Tiliacora triandra</i> Diels.	ย่านาง	1	ไม้เถา	ราก	PC122	1, 2, 3	สูง
Moraceae							
60. <i>Ficus hispida</i> L.f.	มะเดื่อปล้อง	1, 2	ไม้ยืนต้น	ราก	PC044	3	สูง
61. <i>Ficus racemosa</i> L.	มะเดื่อชุมพร	1	ไม้ยืนต้น	ราก	PC090	1	สูง
Myrsinaceae							
62. <i>Ardisia crenata</i> Sims	ตาเป็ดตาไก่	1, 2	ไม้พุ่ม	ทั้งต้น	PC050	3	สูง
63. <i>Ardisia ionantha</i> K.Larsen & C.M.Hu*	ราม	1	ไม้พุ่ม	ราก	PC022	3	ต่ำ
Myrtaceae							
64. <i>Syzygium</i> sp.	ชมพู	2	ไม้ยืนต้น	ราก	PC009	3	ต่ำ
Olacaceae							
65. <i>Erythralium scandens</i> Blume*	กระเทียมเถา	1	ไม้เถา	เถา	PC099	3	ปานกลาง
Ophioglossaceae							
66. <i>Helminthostachys zeylanica</i> (L.) Hook.	ตีนนกไทย	1	ไม้ล้มลุก	เหง้า	PC064	3	สูง
Opiliaceae							
67. <i>Lepionurus sylvestris</i> Blume	หมากหมก	1, 2	ไม้พุ่ม	ราก	PC024	2	สูง
Pandanaceae							
68. <i>Pandanus humilis</i> Lour. *	เดยหนู	1	ไม้พุ่ม	ราก	PC108	2	ปานกลาง
Poaceae							
69. <i>Dactyloctenium aegyptium</i> (L.) P.Beauv.	หญ้าปากควาย	2	ไม้ล้มลุก	ทั้งต้น	PC128	1	สูง
Pteridaceae							
70. <i>Stenochlaena palustris</i> (Burm.f.) Bedd.	ลำเท็ง	2	ไม้ล้มลุก	เหง้า	PC010	1	สูง
Rhamnaceae							
71. <i>Ventilago denticulata</i> Willd.	รางแดง	1	ไม้เถา	เปลือกต้น, เนื้อไม้	PC153	2	ปานกลาง
Rubiaceae							
72. <i>Chassalia curviflora</i> (Wall.) Thwaites	ยายคลั่ง	1	ไม้พุ่ม	ทั้งต้น	PC117	2, 3	สูง
73. <i>Fagerlindia fasciculata</i> (Roxb.) Tirveng*	บุหลั่นก	1	ไม้พุ่ม	ทั้งต้น	PC148	1	สูง
74. <i>Hedyotis glabra</i> (Roxb.) R.Br.	ตองแห้ง	1, 2	ไม้ล้มลุก	ราก	PC026	1	ต่ำ
75. <i>Ixora brunonis</i> Wall. ex G. Don	เข็มดอกขาว	1, 2	ไม้พุ่ม	ราก	PC132	3	สูง
76. <i>Ixora javanica</i> (Blume) DC.	เข็มแดงป่า	1, 2	ไม้พุ่ม	ราก	PC152	3	สูง

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อพืชรักษาอาการไข้จากอุทยานแห่งชาติเขานมเบญจา จังหวัดกระบี่ (ต่อ)

ชื่อวงศ์/ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อพืช	พื้นที่ ¹	วิสัยพืช	ส่วนที่ใช้	ตัวอย่าง ²	การลดไข้ ³	ประสิทธิภาพ ⁴
Rubiaceae (ต่อ)							
77. <i>Paederia spectatissima</i> H.Li	ตานเขียว	1	ไม้เถา	ทั้งต้น	PC134	3	สูง
78. <i>Psychotria</i> sp.	เข็มสั้น	2	ไม้พุ่ม	ราก	PC154	3	สูง
Scrophulariaceae							
79. <i>Scoparia dulcis</i> L.	แก้มหมอบก	2	ไม้ล้มลุก	ทั้งต้น	PC016	2, 3	ปานกลาง
Simaroubaceae							
80. <i>Eurycoma longifolia</i> Jack	โหลเผือก	1	ไม้พุ่ม	ราก	PC074	1	สูง
Ulmaceae							
81. <i>Trema orientalis</i> L. Blume	พังแหร	1	ไม้ยืนต้น	ทั้งต้น	PC123	3	ปานกลาง
Verbenaceae							
82. <i>Stachytarpheta jamaicensis</i> (L.) Vahl	พันจูเขียว	1	ไม้พุ่ม	ทั้งต้น	PC019	2, 3	สูง
Zingiberaceae							
83. <i>Boesenbergia plicata</i> (Ridl.) Holttu.*	ตะกวด	2	ไม้ล้มลุก	เหง้า	PC027	1	ต่ำ

หมายเหตุ: ¹พื้นที่ = พื้นที่ศึกษา; 1 = เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ, 2 = ถ้าเขาผิง

²ตัวอย่าง = หมายเลขตัวอย่างพืชที่ใช้ในการศึกษา

³การลดไข้ = กลไกการลดไข้หรือรักษาไข้ตามองค์ความรู้พื้นบ้าน; 1 = ลดอุณหภูมิ, 2 = ขับปัสสาวะ, 3 = เช้าเชื่อนเป็นสาเหตุของไข้

⁴ประสิทธิภาพ = ประสิทธิภาพการรักษาไข้ของพืชสมุนไพรตามองค์ความรู้พื้นบ้าน

*พืชที่มีรายงานการใช้เป็นสมุนไพรรักษาไข้เป็นครั้งแรกจากการศึกษา

2. การใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรตามองค์ความรู้พื้นบ้าน

ส่วนของพืชที่ใช้ (ตารางที่ 2) มี 11 ส่วน โดยส่วนที่ใช้มากที่สุด คือ ราก พบใน 35 ชนิด (38.46%) รองลงมาคือทั้งต้น 20 ชนิด (21.98%) ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อทางการแพทย์แผนไทยที่ว่า ราก มีการสะสมสารอาหารไว้ในปริมาณสูงทำให้มีตัวยาในปริมาณสูงที่สุดเช่นกัน จึงเป็นส่วนที่นิยมใช้เป็นยาสมุนไพรมากที่สุด

นอกจากนี้พบว่าพืชบางชนิดสามารถใช้ได้มากกว่าหนึ่งส่วนในการรักษาไข้ เช่น ชะมวง (*Garcinia cowa*) ใช้ใบหรือราก มะกล่ำตาช้าง (*Adenanthera pavonina*) ใช้รากหรือเปลือกต้น หรือ แก้มหมอบก (*Scoparia dulcis*) สามารถใช้ได้ทั้งต้นหรือทุกส่วน โดยหากใช้หลายส่วน ส่วนนั้น ๆ ต้องมีรสยาเหมือนกัน เพราะการแพทย์แผนไทยจะยึดรสนยาในการรักษาโรคเป็นหลัก

ทฤษฎีการแพทย์แผนไทย เชื่อว่ารสนยาที่รักษาไข้ได้ คือ รสขม เย็น จืด (กองการประกอบโรคศิลปะ, มปป) และพืชสมุนไพรที่พบมีความสอดคล้องกัน เช่น หมาน้อย (*Cyclea barbata*) และหญ้าปากควาย (*Dactyloctenium aegyptium*) มีรสเย็น เตยหนู (*Pandanus humilis*) และผักหนาม (*Lasia spinosa*) มีรสจืด และหญ้าใต้ใบ (*Phyllanthus urinaria*) และหญ้าเกล็ดหอยน้อย (*Desmodium triflorum*) มีรสขม

พืชสมุนไพรที่สำรวจพบ นำมาใช้โดยการปรุงเป็นยาดำรับ มีวิธีเตรียมด้วยการต้มทั้งหมด (100%) โดยหมอพื้นบ้านเชื่อว่าการต้มนานจะสามารถสกัดตัวยาหรือสารออกฤทธิ์ได้มากที่สุด และนิยมใช้ยาโดยการดื่มวันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า-เย็น หรือเมื่อมีอาการ โดยการดื่มยาจะไม่เคร่งครัดปริมาณมากนัก อาจจะดื่มได้ครั้งละ 1 เป็ก (30 ซีซี.) ถึงครึ่งแก้ว (60 ซีซี.) ขึ้นอยู่กับผู้ป่วยว่าเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ รวมไปถึงความหนักเบาของอาการโรคด้วย และเชื่อว่าหากรับประทานยาขณะท้องว่างจะทำให้ยาดูดซึมได้ดียิ่งขึ้น

ตารางที่ 2 แสดงความถี่ของส่วนของพืชที่ใช้เป็นสมุนไพรรักษาอาการไข้

ส่วนที่ใช้	ความถี่ (ชนิด)	เปอร์เซ็นต์ (%)	ส่วนที่ใช้	ความถี่ (ชนิด)	เปอร์เซ็นต์ (%)
ราก	35	38.46	เถา	4	4.40
ทั้งต้น	20	21.98	เนื้อไม้	1	1.10
ใบ	9	9.89	ดอก	1	1.10
เหง้า	7	7.69	โคนกิ่งที่หัก	1	1.10
เปลือกต้น	7	7.69	เมล็ด	1	1.10
ผล	5	5.49			

วัตถุประสงค์ในการใช้พืชสมุนไพรเพื่อรักษาอาการไข้ นั้น จะแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) เพื่อลดอุณหภูมิของร่างกาย เช่น ดอกแห้ง (*Hedyotis glabra*) 2) เพื่อช่วยขับปัสสาวะ ซึ่งหมอพื้นบ้านเชื่อว่าการขับปัสสาวะจะช่วยระบายความร้อน อุณหภูมิของร่างกายจะลดลง เช่น เตยหนู (*Pandanus humilis*) และ 3) ขำเชื้อที่ทำให้เกิดไข้ เช่น ถอบแถบ (*Derris trifoliata*) (ตารางที่ 1)

ประสิทธิภาพของพืชสมุนไพรในการรักษาไข้ ตามองค์ความรู้ของหมอพื้นบ้าน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ โดยใช้ความแรงของยา คือ 1) สูง เช่น ไหลเผือก (*Eurycoma longifolia*) 2) ปานกลาง เช่น หนุ่ยน้ำดับไฟ (*Commelina benghalensis* L.) และ 3) ต่ำ เช่น ส้านดิน (*Acrotrema costatum* Jack) โดยพืชที่มีประสิทธิภาพสูงจะถูกนำมาใช้บ่อย

วิจารณ์ผลการทดลอง

1. ความยากง่ายของการเข้าถึงพืช

สามารถแบ่งกลุ่มพืชตามความยากง่ายของการเข้าถึงออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่พบได้บ่อย ในพืช 7 ชนิด คือ สาบเสือ (*Chromolaena odoratum*) ไตไม้รู้ลืม (*Elephantopus scaber*) หนุ่ยเกล็ดหอย (*Desmodium triflorum*) หนุ่ยไต่ใบ (*Phyllanthus urinaria*) ไมยราบ (*Mimosa pudica*) หนุ่ยปากควาย (*Dactyloctenium aegyptium*) ดอกแห้ง (*Hedyotis*

glabra) และ พญานาญเขียว (*Stachytarpheta jamaicensis*) ซึ่งกลุ่มนี้จะเป็นพืชที่พบได้ทั่วไปตามที่รกร้าง เปิดโล่ง ข้างทาง ดังนั้นจึงเป็นกลุ่มที่สามารถค้นหาได้ง่ายที่สุดเพื่อนำมาใช้รักษาโรค กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มที่พบได้ในระดับปานกลาง ซึ่งจะเจริญได้ดีและพบเจอได้บ่อยในลักษณะนิเวศที่เฉพาะของพืชนั้นๆ เช่น เข็มแดงป่า (*Ixora javanica*) พบได้ทั่วไปในป่าดิบชื้น ผักหนาม (*Lasia spinosa*) พบได้ตามแหล่งน้ำจืด และ ย่านาง (*Tiliacora triandra*) ซึ่งมักพบตามป่าชายหาด พืชกลุ่มนี้สามารถส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นนำมาใช้ประโยชน์ได้ และกลุ่มที่ 3 ซึ่งมีสมาชิกมากที่สุด คือ กลุ่มที่พบบากเนื่องจากเจริญได้ดีในป่าที่อุดมสมบูรณ์ และป่าชนิดนั้นปัจจุบันได้กลายเป็นพื้นที่อนุรักษ์ ทำให้ประชาชนพบเจอได้ยาก เช่น ตีนนกไทย (*Helminthostachys zeylanica*) หรือว่านกีบแรด (*Angiopteris evecta*) ดังนั้นกลุ่มนี้จึงเหมาะสำหรับการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2. เปรียบเทียบการศึกษาที่ใกล้เคียง

ถิร (2550) สำรวจแปลงปลูกป่า (FPT) ที่ 3/1 และ 4/1 อุทยานแห่งชาติเขาพนมเบญจา อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ พบพืชทั้งหมด 109 ชนิด เป็นพืชที่ใช้รักษาไข้ 55 ชนิด และมีพืชที่ใช้รักษาไข้ สอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้เพียง 13 ชนิด เช่น มะม่วงกะล่อน (*Mangifera caloneura*) ชิงชี (*Capparis micracantha*) และ สมอพิเภก (*Terminalia bellirica*) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์

ความรู้ของผู้ให้ข้อมูลที่ต่างกัน โดยการศึกษาในครั้งนี้
หมอบ้านเป็นมุสลิม ขณะที่การศึกษาของอิร (2550)
เก็บข้อมูลจากราชวรในพื้นทีใกล้เคียงซึ่งเป็นถิ่นฐาน
ของผู้นับถือศาสนาพุทธ

ในการศึกษาครั้งนี้ พบพืชสมุนไพรที่ใช้รักษา
ใช้เป็นครั้งแรก จำนวน 22 ชนิด (ตารางที่ 1) เมื่อ
เทียบเคียงกับการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ

ตารางที่ 3 แสดงรายชื่อพืชที่มีงานวิจัยสนับสนุนด้านฤทธิ์ทางชีวภาพ

ชื่อวิทยาศาสตร์	ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา	ชื่อวิทยาศาสตร์	ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา
1. <i>Adenanthera pavonina</i>	ด้านการอักเสบ (Olajide et al., 2004)	2. <i>Aglaia lawii</i>	ต้านแบคทีเรีย (Lavate et al., 2012)
3. <i>Angiopteris evecta</i>	ต้านแบคทีเรีย (Khan and Omoloso, 2008)	4. <i>Arcangelisia flava</i>	แก้ไข้มาลาเรีย (Nguyen-Pouplin et al., 2007)
5. <i>Ardisia crenata</i>	ต้านแบคทีเรีย ด้านการอักเสบ (Tian et al., 1998)	6. <i>Baccaurea motleyana</i>	ต้านแบคทีเรีย (Mohamed et al., 1994)
7. <i>Baccaurea parviflora</i>	ต้านไวรัส (Dhawan, 2012)	8. <i>Blumea balsamifera</i>	ด้านการอักเสบ (Thi Nguyen et al., 2004)
9. <i>Capparis micracantha</i>	ต้านแบคทีเรีย (Itharat et al., 2010)	10. <i>Chromolaena odoratum</i>	ด้านการอักเสบ (Owoyele et al., 2005)
11. <i>Cinnamomum bejolghota</i>	ต้านแบคทีเรีย (Wannissorn et al., 2005)	12. <i>Cinnamomum iners</i>	แก้ไข้ (Mustaffa et al., 2013)
13. <i>Costus speciosus</i>	ต้านแบคทีเรีย (Chen et al., 2008)	14. <i>Crassocephalum crepidioides</i>	ด้านการอักเสบ (Wijaya et al., 2011)
15. <i>Dactyloctenium aegyptium</i>	แก้ไข้ (Hansakul et al., 2009)	16. <i>Derris trifoliata</i>	ต้านแบคทีเรีย (Khan et al., 2006)
17. <i>Desmodium triflorum</i>	ด้านการอักเสบ (Li et al., 2009)	18. <i>Elephantopus scaber</i>	แก้ไข้ (Poli et al., 1992)
19. <i>Erythralium scandens</i>	ด้านการอักเสบ (Sutha et al., 2011)	20. <i>Eurycoma longifolia</i>	แก้ไข้ (Ang et al., 2000)
21. <i>Ficus hispida</i>	ด้านการอักเสบ (Arun Sundar and Shanmugarajan, 2010)	22. <i>Ficus racemosa</i>	แก้ไข้ (Bhaskara Rao et al., 2002)
23. <i>Flagellaria indica</i>	ต้านไวรัส (Klawikkan et al., 2011)	24. <i>Flemingia strobilifera</i>	ต้านแบคทีเรีย (Madan et al., 2009)
25. <i>Garcinia cowa</i>	ต้านแบคทีเรีย (Negi et al., 2008)	26. <i>Helminthostachys zeylanica</i>	ด้านการอักเสบ (Huang et al., 2009)
27. <i>Lasia spinosa</i>	ต้านเชื้อมาลาเรีย (Tran et al., 2003)	28. <i>Mimosa pudica</i>	ต้านแบคทีเรีย (Gandhiraja et al., 2009)
29. <i>Terminalia bellirica</i>	ต้านแบคทีเรีย (Lather et al., 2011)	30. <i>Thunbergia laurifolia</i>	ด้านการอักเสบ (Pramyothin et al., 2005)
31. <i>Tiliacora triandra</i>	ต้านแบคทีเรีย (Itharat et al., 2010)	32. <i>Trema orientalis</i>	ต้านเชื้อแบคทีเรีย (McGaw et al., 2000)
33. <i>Urena lobata</i>	แก้ไข้มาลาเรีย (Nguyen-Pouplin et al., 2007)	34. <i>Ventilago denticulata</i>	ด้านการอักเสบ (Akram et al., 2009)
35. <i>Vitex glabrata</i>	ด้านการอักเสบ (Chouhan et al., 2012)	36. <i>Wrightia dubia</i>	แก้ไข้มาลาเรีย (Nguyen-Pouplin et al., 2007)

3. ฤทธิ์ทางชีวภาพที่สอดคล้อง

ฤทธิ์ทางชีวภาพที่สอดคล้องกับการป้องกันหรือรักษาไข้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ฤทธิ์ต้านการอักเสบ ซึ่งอาการนี้อาจทำให้ผู้ป่วยมีไข้ได้ 2) ฤทธิ์ต้านจุลชีพ ซึ่งเป็นสาเหตุให้ผู้ป่วยมีอาการไข้ และ 3) ฤทธิ์ต้านไข้ (antipyretic) หรือรักษาโรคที่มีไข้ เช่น มาลาเรีย

พบพืชสมุนไพรที่มีการใช้สอดคล้องกับรายงานฤทธิ์ทางชีวภาพจำนวน 36 ชนิด (ตารางที่ 3) เช่น โตไม่รู้ล้ม (*Elephantopus scaber*) หมอพื้นบ้านใช้ทั้งต้นต้มน้ำดื่มในการรักษาอาการไข้ ขณะที่รายงานฤทธิ์ทางชีวภาพพบว่า สารสกัดจากทั้งต้นสามารถต้านเชื้อไข้ได้ (Poli et al., 1992) ขมิ้นเครือหมอพื้นบ้านใช้เถาแก่ไข้ และแก่ไข้มาลาเรีย ผลการวิจัยพบว่าเถามีฤทธิ์ต้านไข้มาลาเรีย (Nguyen-Pouplin et al., 2007) หวายลิง (*Flagellaria indica*) ซึ่งหมอพื้นบ้านใช้เถารักษาไข้ และผลการศึกษาฤทธิ์ทางชีวภาพพบว่าสารสกัดจากทั้งต้นสามารถต้านเชื้อไวรัสเดงกีซึ่งเป็นสาเหตุของไข้เลือดออกได้ (Klawikkan et al., 2011) ซึ่งความสอดคล้องดังกล่าวช่วยยืนยันความรู้ในการใช้พืชสมุนไพรของหมอพื้นบ้าน

4. PROSEA (PROSEA Foundation, n.d.)

PROSEA คือ ฐานข้อมูลทรัพยากรพืชในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษา พบการใช้ที่ตรงกันจำนวน 16 ชนิด เช่น ขมิ้นฤาษี (*Arcangelisia flava*) ถอบแถบ (*Derris trifoliata*) และ ญี่เอะ (*Desmodium triflorum*) นอกจากนี้พบว่าพืชสมุนไพรบางชนิดพบในต่างประเทศ แต่สรรพคุณที่ใช้ไม่เหมือนกัน เนื่องจากโรคที่ระบาดในแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน จึงทำให้ความเชี่ยวชาญในการใช้สมุนไพรของหมอพื้นบ้านแต่ละประเทศแตกต่างกัน

สรุปผลการทดลอง

จากการศึกษาพบพืชสมุนไพร 83 ชนิด แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของพืชสมุนไพรรักษาอาการไข้จากป่าพนมเบญจา และเมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษากับการใช้แบบพื้นบ้านจากพื้นที่ใกล้เคียงและจาก PROSEA พบว่ามีชนิดพืชที่ใช้ประโยชน์เหมือนกันน้อย แสดงให้เห็นว่า สภาพพื้นที่ที่ต่างกันอาจทำให้พรรณพืชต่างกัน รวมถึงวัฒนธรรมที่ต่างกันส่งผลให้องค์ความรู้แตกต่างกัน และการเปรียบเทียบกับรายงานฤทธิ์ทางชีวภาพพบว่า พืชอีก 47 ชนิด ไม่มีการทดสอบฤทธิ์ที่สอดคล้อง จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในชนิดที่เหลือ และเนื่องจากพืชทั้งหมดในการศึกษาน้อยอยู่ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ หลายชนิดจึงยังไม่เป็นที่รู้จัก การศึกษารังนี้จึงเป็นการช่วยเผยแพร่คุณค่าของทรัพยากรพืชบริเวณดังกล่าว เพื่อเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเป็นการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ในการพัฒนายาสมุนไพรต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ คณะ การแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สำหรับทุนสนับสนุนการวิจัย และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกระบี่ในการติดต่อหมอพื้นบ้าน

เอกสารอ้างอิง

- กองการประกอบโรคศิลปะ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (มปป). ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข. 144.
- ตรีทิพย์ สุขโข. (2551). การสำรวจพืชสมุนไพรที่ชาวกะเหรี่ยงใช้ ณ ตำบลบ้านจันทร์และแจ่มหลวง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่. 49.
- ถิร จงตระกูล. (2550). การใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรในแปลงปลูกป่า (FPT) ที่ 3/1 และ 4/1 อุทยานแห่งชาติเขา

- พนมเบญจา อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่. นครศรีธรรมราช: สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่5 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 1-56.
- ทิพย์ทิวา สัมพันธ์มิตร, เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี และอรุณพร อรุณรัตน์. (2552). การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของศักยภาพการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรในป่าชุมชนเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 15(6): 943-960.
- ธนพร หล่อปยานนท์. (2552). สรุปรายงานการเฝ้าระวังโรค: ไข้ไม่ทราบสาเหตุ. นนทบุรี: สำนักกระบวนวิชากระทรวงสาธารณสุข. 132-133.
- สุมาลี ทองดอนอ. (2546). พฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชุมชนไทยทรงดำในจังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดนครปฐม. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตร. นครปฐม. 1-231. 134-143.
- สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ กำพล ศรีวัฒนกุล และลือธวัช บานเย็น. (2555). คู่มือการใช้ยา เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการหนังสือ ข่าวสารทางการแพทย์และสาธารณสุข.
- Akram, M.T., Dhenge, R.M. and Itankar, P.R. (2009). Anti-inflammatory activity of ethanolic extract of *Ventilago denticulata*. Indian Journal of Natural Products 25(2): 22-24.
- Ang, H.H., Cheang H.S., and Md. Yusof, A.P. (2000). Effects of *Eurycoma longifolia* Jack (Tongkat Ali) on the Initiation of Sexual Performance of Inexperienced Castrated Male Rats. Experimental Animal 49(1): 35-38.
- Arunsundar, M. and Shanmugarajan, T.S. (2010). *Ficus hispida* modulates oxidative-inflammatory damage in a murine model of diabetic encephalopathy. Annals of Biological Research 1(1): 90-97.
- Bhaskara Rao, R.B., Anupama, K., Anand Swaroop, K.R.L., Murugesan, T., Pal, M. and Mandal, S. C. (2002). Evaluation of anti-pyretic potential of *Ficus racemosa* bark. Phytomedicine 9: 731-733.
- Chen, I.N., Chang, C.C., Ng, C.C., Wang, C.Y., Shyu, Y.T. and Chang, T.L. (2008). Antioxidant and antimicrobial activity of Zingiberaceae plants in Taiwan. Plant Foods for Human Nutrition 63: 15-20, doi 10.1007/s11130-007-0063-7.
- Chouhan, H.S., Sridevi, K., Singh, N.K. and Singh, S.k. (2012). Anti-inflammatory activity of ethanol extract of *Vitex glabra* leaves. Pakistan Journal of Pharmaceutical Sciences 25(1): 131-134.
- Dhawan, B.N. (2012). Anti-viral activity of Indian plants. Proceedings of the National Academy of Sciences, India Section B: Biological Sciences 82(1): 209-224.
- Gandhiraja, N., Sriram, S., Meenaa, V., Srilakshmi, J.K., Sasikumar, C. and Rajeswari, R. (2009). Phytochemical screening and antimicrobial activity of the plant extracts of *Mimosa pudica* L. against selected microbes. Ethnobotanical Leaflets 13:618-24.
- Hansakul, P., Ngamkitidechakul, C., Ingkaninan, K., Sireeratawong, S. and Panunto, W. (2009). Apoptotic induction activity of *Dactyloctenium aegyptium* (L.) P.B. and *Eleusine indica* (L.) Gaerth. extracts on human lung and cervical cancer cell lines. Songklanakarin Journal of Science and Technology 31(3): 273-279.
- Huang, Y.C., Hwang, T.L., Chang, C.S., Yang, Y.L., Shen, C.N., Liao, W.Y., Chen, S.C., Liaw, C.C. (2009). Anti-inflammatory flavonoids from the rhizomes of *Helminthostachys zeylanica*. Journal of Natural Product 72: 1273-1278.
- Itharat, A., Reuangnoo, S., Panthong, S., Sangrapee, C., Khantham, S., Chatsuwan, J. and Sinsomboon, A. (2010). Antimicrobial and

- cytotoxic activities of five Thai plants used as antipyretic drug. *Planta Medica* 76-P106, doi: 10.1055/s-0030-1264404.
- Khan, M.R. and Omoloso, A.D. (2008). Antibacterial and antifungal activities of *Angiopteris evecta*. *Fitoterapia* 79: 366–369.
- Khan, M.R., Omoloso, A.D. and Barewai, Y. (2006). Antimicrobial activity of the *Derris elliptica*, *Derris indica* and *Derris trifoliata* extracts. *Fitoterapia* 77: 327-330.
- Klawikkan, N., Nukoolkarn, V., Jirakanjanakit, N., Yoksan, S., Wiwat, C. and Thirapanmethee, K. (2011). Effect of Thai medicinal plant extracts against dengue virus in vitro. *Mahidol University Journal of Pharmaceutical Science* 38(1-2): 13-18.
- Lai, S.C., Peng, W.H., Huang, S.C., Ho, Y.L., Huang, T.H., Lai, Z.R. and Chang, Y.S. (2009). Analgesic and Anti-Inflammatory Activities of Methanol Extract from *Desmodium triflorum* DC in Mice. *The American Journal of Chinese Medicine* 37(3): 573-588.
- Lather, A., Gupta, V., Bansal, P., Sahu, M., Sachdeva, K. and Ghaiye, P. (2011). An ayurvedic polyherbal formulation Kaishore Guggulu: a review. *International Journal of Pharmaceutical & Biological Archives* 2(1): 497-503.
- Launey, Y., Nesslerer N., Malledant, Y. and Seguin, P. (2011). Clinical review: Fever in septic ICU patients -friend or foe?. *Critical Care* 15: 222-228.
- Lavate, S.M., Jadhav, R.B., Torane, R., kale, A.A., Shendkar, C.D. and Deshpande, N.R. (2012). *In vitro* antibacterial activity of *Aglaia lawii* leaves extracts against bacterial pathogens. *Journal of Pharmacy Research* 5(7): 3810-3812.
- Madan, S., Singh, G.N., Kohli, K., Ali, M., Kumar, Y., Raman Mohan Singh, R.M. and Prakash, O.M. (2009). Isoflavonoids from *Flemingia strobilifera* (L) R. Br. roots. *Acta Poloniae Pharmaceutica-Drug Research* 66(3): 297-303.
- McGaw, L.J., Jäger, A.K. and van Staden, J. (2000). Antibacterial, anthelmintic and anti-amoebic activity in South African medicinal plants. *Journal of Ethnopharmacology* 72: 247–263.
- Mohamed, S., Hassan, Z. and Hamid, N.A. (1994). Antimicrobial activity of some tropical fruit wastes (guava, starfruit, banana, papaya, passionfruit, langsat, duku, rambutan and rambai). *Pertanika Journal of Tropical Agricultural Science* 17(3): 219-227.
- Mustaffa, F., Indurkar, J., Shah, M., Ismail, S. and Mansor, S.M. (2013). Review on pharmacological activities of *Cinnamomum iners* Reinw.ex Blume. *Natural Product Research* 27(10): 888-895.
- Negi, P.S., Jayaprakasha, G.K. and Jena, B.S. (2008). Antibacterial activity of the extracts from the fruit rinds of *Garcinia cowa* and *Garcinia pedunculata* against food borne pathogens and spoilage bacteria. *LWT - Food Science and Technology* 41: 1857-1861.
- Nguyen-Pouplin, J., Tran, H., Tran, H., Phan, T.A., Dolecek, C., Farrar, J., Tran, T.H., Caron, P., Bodo, B. and Grellier, P. (2007). Antimalarial and cytotoxic activities of ethnopharmacologically selected medicinal plants from South Vietnam. *Journal of Ethnopharmacology* 109: 417-427.
- Olajide, O.A., Echianu, C.A., Adedapo, A.A. and Makinde, J.M. (2004). Anti-inflammatory studies on *Adenanthera pavonina* seed

- extract. *Inflammopharmacology* 12(2): 197-202.
- Owoyele, V.B., Adediji, J.O. and Soladoye, A.O. (2005). Anti-inflammatory activity of aqueous leaf extract of *Chromolaena odorata*. *Inflammopharmacology* 13(5-6) 479-484.
- Poli, A., Nicolau, M., Oliveira Simões, C.M., Rosa Maria Ribeiro-do-Valle Nicolau, R.M. and Zanin, M. (1992). Preliminary pharmacologic evaluation of crude whole plant extracts of *Elephantopus scaber*. Part I: in vivo studies. *Journal of Ethnopharmacology* 37(1): 71-76.
- Pramyothin, P., Chirdchupunsare, H., Rungsipipat, A. and Chaichantipyuth, C. (2005). Hepatoprotective activity of *Thunbergia laurifolia* Linn extract in rats treated with ethanol: in vitro and in vivo studies. *Journal of Ethnopharmacology* 102: 408-411.
- PROSEA Foundation (n.d.). E-PROSEA. From: <http://proseanet.org/prosea/e-prosea.php>. Accessed February 1, 2556.
- Sutha, S., Maruthupandian, A., Mohan, V.R. and Athiperumalsami, T. (2011). Anti-inflammatory activity of leaf of *Erythrolpium scandens* Bl., Bijdr against carrageenan induced paw edema. *International Journal of PharmTech Research* 3(1): 24-26.
- Thi Nguyen, M.T., Awale, S., Tezuka, Y., Tran, O.L., Watanabe, H. and Kadota, S. (2004). Xanthine oxidase inhibitory activity of Vietnamese medicinal plants. *Biological & Pharmaceutical Bulletin* 27(9): 1414-1421.
- Tian Z, He Y, Luo H, Huang Y. 1998. Antibacterial and anti-inflammatory effects of *Aradisia creata* Sims. *Northwest Pharmaceutical Journal* 13(3): 109-110.
- Tran, Q.L., Tezuka. Y., Ueda, J.Y., Nguyen, N.T., Maruyama, Y., Begum, K., Kim, H.S., Wataya, Y., Tran, Q.K. and Kadota, S. (2003). *In vitro* antiplasmodial activity of antimalarial medicinal plants used in Vietnamese traditional medicine. *Journal of Ethnopharmacology* 86: 249-252.
- Wannissorn, B., Jarikasem, S., Siriwangchai, T. and Thubthimthed, S. (2005). Antibacterial properties of essential oils from Thai medicinal plants. *Fitoterapia* 76: 233-236.
- Wijaya, S., Nee, T.K., Jin. K.T., Din, W.M. and Wiat, C. (2011). Antioxidant, anti-inflammatory, cytotoxicity and cytoprotection activities of *Crassocephalum crepidioides* (Benth.) S. Moore. extracts and its phytochemical composition. *European Journal of Scientific Research* 67(1): 157-165.

